

L'enllumenat de gas

La fàbrica de Dénia

Josep Lluís Doménech

Doctor en Química

Durant milers d'anys el foc ha estat l'única manera que la gent ha disposat per a il·luminar-se: en encendre una branca de fusta es disposà d'un instrument per a il·luminar-nos en la foscor. Més llum que una branca encesa la proporciona una branca empastifada de resina, una torxa. Més endavant, en notar la revifalla de les flames en caure el greix animal o l'oli obtingut d'alguna planta sobre un foc, portaria a inventar les làmpades.

Les primeres làmpades consistirien en greix animal col·locat en alguna conxa. El cressol, una metxa submergida en oli, un instrument que podem considerar la primera làmpada com a tal, s'inventaria fa uns 3000 anys. En temps dels antics grecs estava ben generalitzat l'ús de cressols. No seria fins principis del segle XVIII quan, amb el quinqué, aparegué la següent innovació tecnològica relativa a l'enllumenat, sense que això significarà la desaparició del cressol (encara en els anys seixanta del segle passat era habitual l'ús de cressols, sobretot, a les zones rurals).

El 1684, **John Clayton**, en escalfar carbó en una retorta, obtingué un gas que, en cremar-lo, proporcionava una llum excel·lent. El desenvolupament comercial del gas, però, tardaria encara uns 150 anys, i és que, a més de les innovacions tècniques necessàries per a fer arribar el gas als punts de consum, s'hagueren de vèncer les susceptibilitats de la població davant la nova tecnologia (la mala olor del gas el feia sospitós de perjudicar la salut de les persones).

Les millores en la depuració del gas, així com la qualitat de la llum que proporcionava, afavoriren la seua acceptació i implantació. L'any 1812, Londres fou la primera ciutat amb enllumenat públic a partir de gas. A València, l'enllumenat a gas arribà el 1844.

Amb el temps, la combustió del gas fou utilitzada, a més de per a enllumenat, com a força motriu en els processos industrials, cosa que feu augmentar la productivitat de les empreses.

Si abans de l'aparició del gas la il·luminació dels carrers era tan escassa, o nul·la, que portava la població a retirar-se a casa en fer-se de nit, amb el gas la situació canvià: augmentaren les activitats nocturnes, disminuï la delinqüència nocturna, etc. A més, si el gas entrà en els habitatges per a enllumenar, prompte mostrà altres utilitats (per exemple, calefacció, en la cuina, etc.). Podem dir que l'ús del gas suposà una revolució social i econòmica. Encara que en el s. XX l'electricitat desbancà el gas en l'enllumenat, encara actualment continua usant-se a la indústria i les llars.

Fàbrica del gas de Dénia. Fotografia: **Vicente Mas**

La ciutat de Dénia també va incorporar la tecnologia del gas a l'enllumenat, i així ho testimonia la publicació del **Dr. García de la Fuente** *La luz de gas también brilló en Dénia*. El 6 de maig de 1888 entrà en funcionament la Fàbrica de Gas de Dénia per a il·luminar la façana de l'Ajuntament. El fet que a la província d'Alacant en aquell moment només disposaven de servei de gas les ciutats d'Alacant i Alcoi és un senyal de l'esplendor econòmica de Dénia (el comerç de la pansa estava en el punt àlgid). En el temps que estigué en actiu, la fàbrica subministrà gas d'una manera desigual, mai no proporcionà el volum de gas per a què havia estat dissenyada, i això no només per les disputes i desacords amb l'Ajuntament respecte del servei que havia de proporcionar, sinó també perquè hagué de lluitar contra l'enllumenat elèctric que llavors començava a implantar-se i que proporcionava una llum més nítida i segura. La fàbrica deixà de funcionar a principis de 1941.

La fàbrica es construí en la part més baixa de la ciutat, i encara hui, al final del carrer Carlos Sentí, en queden les restes, més ben dit, les ruïnes, perquè l'estat en què s'hi troba l'edifici és lamentable i perillós, atés que en qualsevol moment pot vindre-se'n avall i desaparèixer. Fet que de cap manera hauria d'ocórrer, perquè es tracta d'un dels pocs vestigis industrials de la comarca.